የቤተክርስቲያን ልደት

ከኪዳነማርያም ተስፋዬ

«እናንት ግን ከላይ ኃይልን እስክትለብሱ ድረስ በኢየሩሳሌም ከተማ ቆዩ።» ሉቃ.፳፬፥፵፱።

መድኃኒታችን ከሙታን ተለይቶ ከተነሳ በኋላ ቅዱሳን ሐዋርያት በአንድነት ተሰባስበው ሳሉ ተገልጾላቸው የነገራቸው የተስፋ ቃል ነው። የማያደርገውን የማይናገር፥ የተናገረውን የማያስቀር ነውና ባረገ ባሥረኛው በተነሳ በሃምሳኛው ቀን የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ በመስጠት ተስፋውን ፈጽሞላቸዋል። (የሐዋ.፪፥፩–፳፰።)

እንደሚታወቀው በእግዚአብሔር ምሳሌ ብርሃን ለብሶና ብርሃን ተጎናጽፎ የተፈጠረው ሰው የፈጣሪውን ትእዛዝ በጣሰ ጊዜ ከክብሩ ወርዶ፣ ከግዕረኑ ተዋርዶ፣ በሲኦል ወድቆ የአጋንንት መዘባበቻ እንደነበረ ቅዱሳት መጻሕፍት ይመሰክራሉ።

በአጋንንት የተንኮል ምክር የተዋረደው የሰው ዘር ሁኔታ ልዑል እግዚአብሔርን በማሳዘኑ ፍቅር እግዚአብሔር ወልድን ከመንበሩ እንዲወርድ አደረገው። በአባቱ፥ በመንፈስ ቅዱስና በራሱ ፈቃድ መድኃኒታችን መከራችንን በእርሱ መከራ፥ ሞታችንን በሞቱ ያጠፋልን ዘንድ በማይመረመር ድንቅ ተዋሕዶ ከቅድስት ድንግል ማርያም ተወለደ።

ሕግ ጠባይዓዊ (በየጥቂቱ ማደግ) ሕገ መጽሐፋዊ/ሕገ ኦሪትን መፈጸም፣ በስምንት ቀን ቤተግዝረት መግባት፣ በአርባ ቀን ለመሥዋዕት የሚሆኑ ሁለት ዋልያ ይዞ ቤተመቅደስ መግባትን እንዲሁም በዓመት ሦስት ጊዜያት በዓላትን ለማክበር ኢየሩሳሌም መውጣትን ከፈጸመ በኋላ የጥምቀትን ሥርዓት ለአብነት ተጠምቆ አሳየን፤ በገዳመ ቆሮንጦስ ጾሞና ጸልዮ በሦስቱ አርዕስተ (ኃጣውዕ) ከዲያቢሎስ ተፈትኖ አዳምንና ልጆቹን ድል ሲነሣበት የነበረውን ፈተና አከሸፈበት።

ደቀመዛሙርቱን መርጦ ሦስት ዓመት ከስድስት ወራት የወንጌልን ቃል ለተከታዮች አስተማረ። ወርቅማ የሆኑ አስደናቂ ሕግጋት ስድስቱን ቃላተ ወንጌልና ሌሎችንም ሕግጋት በተግባር ከመፈጸም ጋር ለተከታዮች አስቦ፥ ለድኅነተ ዓለም የመጣበትን ሥርዓተ ቁርባን በጸሎተ ሐሙስ ለወዳጆቹ አሳይቶ ሥጋውን ደሙን ለደቀመዛሙርቱ ሰጣቸው፤ በዕለተ ዓርብ ከወንበዴዎች ጋር ተሰቅሎ በፈቃዱ ነፍሱን ከሥጋው ለየ፤ በአካለ ሥጋ ወደ መቃብር በአካለ ነፍስ ወደ ሲዖል ወርዶ በሲዖል ለነበሩ ነፍሳት ነፃነትን ሰበከላቸው።

ዲያቢሎስ በነፍሳት ላይ የነበረው ሥልጣን በዕለተ ዓርብ ተሻረ፤ መድኃኒታችን ፍጥረቶቹን በደሙ ዋጃቸው። የሞትንም ሥልጣን ሽሮ በዕለተ እሑድ ሙስና መቃብር አጥፍቶ ከሙታን ተለይቶ በመነሣት በኲረ ትንሣኤያችን ሆኗልን ብንሞት እንኳ የክብር ትንሣኤ እንዳለን አረጋገጠልን።

ከትንሣኤ ዕለት ጀምሮ መድኃኒታችን ለቅዱሳን ደቀመዛሙርት እየታየ ከቆየ በኋላ፥ በአርባኛው ቀን ብርሃነ ዕርገቱን በፍጹም ክብር አሳይቷቸዋል። ደቀመዛሙርቱም ዕርገቱን በማየታቸው የተሰማቸው ደስታ ወደር የማይገኝለት ነበር።

የፈጣሪያቸውን ብርሃነ ዕርገት አይተው ፍጹም ደስታን አግኝተው የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ ለመቀበል በጸሎት ሲተጉ የነበሩት ሐዋርያት መድኃኒታችን እንደነገራቸው በ፲ኛይቱ ዕለት በዕለተ እሑድ በሦስት ሰዓት የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ ተጎናጽፈዋል። ለእነርሱም የተሰጠው ጸጋ ለሌሎችም ተርፏል። ኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተክርስቲያናችን ወንዶችን በአርባ ሴቶችን በሰማንያ ቀናት አጥምቃ የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ ትሰጣለች።

በዓለ ሃምሳ (ሃምሳኛው በዓል)

ከትንሣኤ አንስቶ እስከ ጰራቅሊጦስ ዋዜማ የሚገኙት ከዐርባ ዘጠኙ ቀናት ቀጥሎ የሚውል የሃምሳኛው ቀን በዓል ነው። በዓለ ሃምሳ በጽርዕ ጰንጠቆስጤ ይባላል። «ፔንጢኮንዳ» «ፔንጢኮስቴ» ሃምሳ፤ ሃምሳኛ ማለት ነው።

የበዓሉ ጥንትነት ከታሪክ አንጻር ሲታይ

እስራኤል በባርነት በምድረ ግብፅ ሲማቅቁ ከኖሩ በኋላ፥ በአንበረም ልጅ በሙሴ አማካይነት በመላእክት አለቃ በቅዱስ ሚካኤል ረዳትነትና በእግዚአብሔር ቸርነት የግዞቱ ሰንሰለት ተፈትቶላቸው ነፃ የወጡበትን ቀን በዓለ ፍሥሕን (ፋሲካን) በየዓመቱ እንዲያከብሩ ታዘው ነበር። (ዘጸ.፲፪፥፲፭–፳።)

ከኢዮአቄም ጀምሮ ግን የባቢሎንና የፋርስ የአሦርም መንግሥታት ኢየሩሳሌምን በኃይል እየወረሩ ንብረት እያጠፉ ሕዝቡንም እየማረኩ አስቸገሯቸው። አይሁድም የነበራቸው ምርጧ ኢየሩሳሌምንና አውራጃዎቿን ትተው በየሀገሩ መሰደድ ስለነበር ተሰደው በስደት ባሉበት ሀገር በንግድና በተለያዩ ሥራዎች ይኖሩ ጀመር። አኗኗራቸው በሰው አገር ይሁን እንጂ ከአቅም በላይ የሆነ ችግር ካላጋጠማቸው በቀር በዓለ ፍስሕን ለማክበር ወደ ኢየሩሳሌም ይመጡ ነበር። ትእዛዝ ነውና ለመምጣት የማይችሉት ግን በማኅበር ተሰብስበው ተወካዮቻቸውን ይልኩ ነበር። በዓለ ፍስሕን በደማቅ ሁኔታ ካከበሩ በኋላ ወደየመጡበት ይመለሳሉ።

በዓለሰዊት (የእሸት በዓል)

በዓለ ሰዊት ማለት የእሸት በዓል ማለት ነው፤ ይህም እህል የሚታጨድበት የመከር ወራት ሲጀምር የሚከበር በዓል ነው። የኢየሩሳሌም ክረምት መግቢያ በኅዳር ወር ስለሆነ መከር ደርሶ አጨዳ የሚጀመረው ከሚያዝያ ወር እስከግንቦት ወር መጨረሻ ነው። መከር በደረሰ ጊዜ መጀመሪያ ከሚወቃት እህል ለእግዚአብሔር መሥዋዕት እንዲያቀርቡ እንዲሰጡ ታዘው ነበር።

ስለዚህ ከበዓለ ፋሲካ ጀምሮ ሰባት ሳምንታት እስኪፈጸሙ ድረስ እያንዳንዱ በየቀኑ አንዳንድ መሥፈሪያ እህል ይሰጥ ነበር። ሰባት ሳምንታትም ዐርባ ዘጠኝ ቀናት ይሆናሉ እንግዲህ አንድ ሰው የሚሰጠው ዐርባ ዘጠኝ መሥፈሪያ ይሆናል ማለት ነው።

በሃምሳኛው ቀን ሊቀካህናቱ ከአህሉ በዕንቅብ አትርፎ ከጸለየ በኋላ የበኩር መሥዋዕት ለእግዚአብሔር ስለሚያቀርብ ይህ ዕለት ታላቅ በዓል ሆኖ ሲከበር ኖሯል። (ዘሌ.፳፫፥፲-፲፮)

በዘመነ ሐዲስ እስራኤል ዘነፍስ (ክርስቲያኖች) በዓለሰዊትን (ጰራቅሊጦስ) በሚለው በዓል ተከትተው በተቀደሰችው ዕለተ ሰንበት በዓሉን በድምቀት ያከብራሉ። በሚጠፋ ወርቅና ብር ሳይሆን በአምላካችን ክቡር ደም የተዋጀችሁ ክርስቲያኖች ሆይ፤ እስኪ ለአንድ አፍታ ተረጋግተን በአገረ ሕሊናችን ወደ ኢየሩሳሌም ሄደን ያች የተቀደሰች ዕለት ምን ትመስል እንደነበር እናስታውሳት።

አባቶቻችን ሐዋርያት በማርቆስ እናት በማርያም ቤት ተሰብስበዋል፤ የጌታችን እናት ቅድስት ድንግል ማርያም በመካከላቸው ነበረች፤ ምክንያቱም አማናዊት ታቦት ናትና። ድንገት እንደ አውሎ ነፋስ ያለ ድምፅ ተሰማ። መንፈስ ቅዱስ በእሳት አምሳል በሐዋርያት ላይ ወረደባቸው፤ ቅዱሳን አባቶቻችን በምሥጢራት ጎርፍ ተጥለቀለቁ በአዕምሮ ጉልመሱ ከብልየት ታደሱ። የተሰወረው ተገለጠ፤ የራቀው ቀረበ፤ ተቃዋሚዎች ሊያስተባብሉት በማይችል ሁኔታ በሐዋርያት ላይ ያደረውን ምሥጢር የሚገልጽ መንፈስ ኀልዮና ተረድኦ ይታይ ጀመር።

ሊቀ ሐዋርያት ቅዱስ ጴጥሮስ የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ ተሸልሞ ባስተማረው ስብከት ሦስት ሺህ ነፍሳት ለመዳን በቅተዋል። በሌላ በኩል ደግሞ አስቀድሞ ነቢያትን ከዚያም ፈጣሪያቸውን ሳያውቁ በጭካኔ የሰቀሉት አይሁድ የጊዜው ተጨባጭ ሁኔታ ስላልፈቀደላቸው (ማለትም በሐዋርያት እጅ ተፈጽሞ የነበረው ገቢረ ተአምራት ወመንክራት ጉልህነትና የክርስቲያኖች ብዛት አስፈርቷቸው) እንጂ በሐዋርያት ላይ ደም ማፍሰስ የለመደውን እጃቸውን ሊጭኑ ነበር። ግን አልተቻላቸውም።

እንዲያውም በፍጡራን ላይ በፈጣሪያቸውም ላይ ማጉረምረም ይወዱ ነበርና «ጉሽ ጠጅ ጠጥተው ሰክረዋል» ሲሉ የሐሰት አሉባልታ ይነዙ ጀመር። ቅዱስ ጴጥሮስም ከቀኑ ሦስት ሰዓት መሆኑን ገልጾ የጉሽና የወይን ጠጅ ስካር ሳይሆን፤ እነርሱ በትንቢት አሳልፈው የሰጡት የዓለም መድኃኒት ኢየሱስ ክርስቶስ እንደሰጣቸው ተስፋ፥ የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ እንደላከላቸው ተረከላቸው።

እንደ ኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተክርስቲያናችን ትርጓሜ

- ጰራቅሊጦስ
- መንጽኢ (የሚያነጻ)
- መጽንኢ (የሚያጸና)
- ናዛዚ (የሚያረጋጋ)
- መስተፍሥሒ (የሚያስደስት)
- ከሣቲ (የሚገልጽ)
- መሥተሥርይ (ኃጢአትን የሚያስተሠርይ) መሆኑ ይታመናል።

በጣዖት አምልኮና በስንፍና ይኖር የነበረው የዓለም ኅብረተሰብ ከተኛበት የተቀሰቀሰው፥ ከተስፋ መቁረጥ ወደ አስተማማኝ ተስፋ የተሸጋገረው በበዓለ ሃምሳ በደቀመዛሙርቱ ላይ በወረደው የጽድቅ መንፈስ (መንፈስ ቅዱስ ነው።)

ከመንፈስ ቅዱስ ጸጋ በኋላ አረማዊ ዓለም በወንጌል ጨውነት፥ በሐዋርያት ትምህርት ጣዕም ማግኘት ጀመረች። በትምህርተ ሐዋርያት ፈጣሪያቸውን የሚታዘዙ፤ በሃይማኖታቸው የቀኑ፤ ምግባራቸው የሠመረላቸው ደጋግ ክርስቲያኖች እንደ ፀሐይ እያበሩ ይታዩ ጀመር። ነገር ግን ከስንዴ መካከል እንክርዳድ አይታጣም እንዲሉ በንጹሕ የተዋሕዶ ሃይማኖት መሬት ላይ እንክርዳድ የሚዘራ መናፍቅ ተነሣ። የቁስጥንጥንያ ሊቀጳጳሳት መቅዶንዮስ መንፈስ ቅዱስ ፍጡር ነው የሚለውን የስሕተት ትምህርት በመያዝ እንደ ኢትዮጵያ አቆጣጠር በ፫፻፸፫ እንደአውሮፓውያን አቆጣጠር በ፫፻፹፩ ዓ.ም ማስተማር ጀመረ።

ይህ የክህደት ትምህርቱ ከፍተኛ ተቃውሞ አጋጠመው። የተቀደሱና የተባረኩ አንድ መቶ ሃምሳ ኤጲስ ቆጶሳት ከመላው ዓለም ተሰባስበው፥ በቁስጥንጥንያ ጉባኤ ተደረገ፤ በእስክንድርያው ሊቀጳጳሳት በጢሞቴዎስ ዘአልቦ ጥሪት መሪነት ጉባኤው ተጀመረ። ነገር ግን መቅዶንዮስ መንፈስ ቅዱስን ፍጡር ነው ለማለት ያስቻለውን የቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት ለማቅረብ አልተቻለውም። ስለዚህ ጉባኤው ከቅዱሳት መጻሕፍት በትንቢተ ኢሳይያስ ምዕራፍ ፮፥፫ «ቅዱስ ቅዱስ፤ ቅዱስ እግዚአብሔር ፀባኦት» በማለት ያመሰግኑት መላእክት የአብ የወልድ የመንፈስ ቅዱስን አንድ አምላክነት፥ የአካልን ዕሪና፥ የባሕርይን አንድነት የሚያመለክት መሆኑን ይገልጻል። እንደዚሁም ከመግለጹም ባሻገር በማቴ.፳፰፥፲፱ ሂዱና አሕዛብን ሁሉ «በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም አጥምቁ» ተብሎ ለቅዱሳን ሐዋርያት የተሰጠው ትእዛዝ ሦስቱ አካላት በባሕርይ በሕልውና በአገዛዝ አንድ አምላክ መሆናቸውን እንጂ የሚበላለጡ አለመሆናቸውን ስለሚያረጋግጥ መናፍቁን ሊቀጳጳስ አውግዘው ለይተውታል።

ኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተክርስቲያናችን የቁስጥንጥንያን እንቀጸ ሃይማኖት ተቀብላ ትመራበታለች።

በመንፈስ ቅዱስም እናምናለን፤ እርሱም ጌታ፥ ሕይወትን የሚሰጥ ከአብ የሠረጸ ከአብና ከወልድ ጋር በአንድነት እንሰግድለታለን፤ እናመሰግነዋለን። እርሱም በነቢያት አድሮ የተናገረ ነው። ከሁሉም በላይ በምትሆን ሐዋርያት በሰበኩት በአንዲት ክብርት ቤተክርስቲያን እናምናለን። ኃጢአት በሚሠረይበት በአንዲት ጥምቀትም እናምናለን። የሙታንንም መነሣት ተስፋ እናደርጋለን፤ የሚመጣውንም ሕይወት ለዘላለሙ አሜን። ✤

ወስብሐት ለእግዚአብሔር